

Δρ. Γιώργος Χατζημαρκάκης
Μέλος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου

Ομιλία Γ. Χατζημαρκάκη ευρωβουλευτή Για κρητική διατροφή – κρητικά προϊόντα και υγεία

Συμπατριώτες και συμπατριώτισσες,

Κυρίες και κύριοι,

Ευχαριστώ κ. Πρόεδρε εσάς και τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου για την τιμητική πρόσκληση να συμμετέχω στις εκδηλώσεις της Παγκρητικής Ομοσπονδίας Ευρώπης με αφορμή τη συμπλήρωση 35 χρόνων δράσης και γόνιμης παρουσίας κοντά στους Απόδημους Κρήτες. Επίσης ευχαριστώ όλους εσάς, που με τιμάτε απόψε με την παρουσία σας και θέλω να σας πω ότι είμαι ιδιαίτερα χαρούμενος και συγκινημένος, γιατί βρίσκομαι ανάμεσα σε φίλους και γνωστούς, για να ανταλλάξουμε απόψεις για ένα θέμα που με απασχολεί ως ευρωβουλευτή και ασφαλώς απασχολεί όλους μας ως κρητικούς γιατί σχετίζεται άμεσα με την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της Κρήτης.

Από την πρώτη φορά που πήγα στην Ελλάδα – μετά την εκλογή μου ως Γερμανός ευρωβουλευτής – δήλωσα πως η Κρήτη διαθέτει χρυσάφι που μένει αναξιοποίητο. Αναφερόμουν τότε στο ελαιόλαδο αλλά και σε όλα τα προϊόντα που απαρτίζουν την κρητική διατροφή όπως είναι τα κηπευτικά, τα χόρτα, το ψωμί και το κρασί του τόπου μας.

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο

60, Rue Wiertz – ASP 10 G 116, B - 1047 Bruxelles, jchatzimarkakis@europarl.eu.int

Τηλέφωνο: +32 2 28 -45 149, Φαξ: +32 2 28 -49 149

Όλοι οι Ευρωπαίοι που δοκιμάζουν αυτά τα προϊόντα όταν πάνε στο νησί, μιλούν με τα πιο κολακευτικά λόγια για την ποιότητα και τη γεύση τους.

Όλοι αναγνωρίζουν ότι είναι μοναδικά, αλλά και όλοι αναρωτιούνται γιατί δεν μπορούν εύκολα να τα απολαύσουν πέρα από τις 10 μέρες που μένουν στην Κρήτη. Όταν δηλαδή επιστρέφουν στο σπίτι τους και την καθημερινή τους ζωή.

Νομίζω πως η απάντηση στο ερώτημα αυτό είναι απλή και τη γνωρίζουμε όλοι: Δεν υπάρχει σωστή και οργανωμένη προώθηση στις αγορές της Ευρώπης. Είναι αλήθεια πως έχουν γίνει βήματα μέχρι σήμερα αλλά δεν είναι αρκετά, γιατί δεν συμβαδίζουμε με τους ρυθμούς που έχουν οι άλλες χώρες που ανταγωνίζονται τα προϊόντα μας.

Βέβαια το λογικό ερώτημα που προκύπτει από τη διαπίστωση που κάνουμε εύκολα όλοι, είναι: Ποια είναι η λύση στο πρόβλημα;

Νομίζω πως και πάλι η απάντηση είναι απλή και την ξέρουμε όλοι: Χρειάζεται γρήγορη προσαρμογή στις ποιοτικές απαιτήσεις που έχει ως προτεραιότητα ο σύγχρονος άνθρωπος και κατά συνέπεια ζητούν σήμερα οι διεθνείς αγορές.

Ξέρω πως για πολλούς το να γίνει αυτό θεωρείται πολύ δύσκολο, όμως στην πραγματικότητα δεν είναι, αλλά με μια προϋπόθεση: Να ακολουθήσουμε με συνέπεια μια πρακτική που λέει ότι **προσφέρουμε εγγυημένη και σταθερή ποιότητα.**

Χρειαζόμαστε λοιπόν πιστοποιημένα αγροτικά προϊόντα που θα έχουν το δικό τους ξεχωριστό όνομα (brand name) στη διεθνή αγορά.

Επιτρέψτε μου να σταθώ λίγο σε αυτό. Γνωρίζω ότι υπήρξε μια σημαντική πρωτοβουλία που ξεκίνησε από την Ιεράπετρα το 2006 για να αποκτήσει η Κρήτη ένα όνομα στα κηπευτικά της και το δικό της σήμα ποιότητας.

Όπως έμαθα τελικός στόχος είναι το σήμα ποιότητας αυτό να προσδώσει στα Κρητικά προϊόντα ισχυρή φήμη και υψηλή αναγνωρισιμότητα στην αγορά για να υπάρχει συνεχής ανοδική προτίμηση από το καταναλωτικό κοινό.

Έγιναν συνέδρια και επίσημες ανακοινώσεις στην Κρήτη και έμαθα πως τα πρώτα προϊόντα με το σήμα της Κρήτης θα είναι κηπευτικά και θα κυκλοφορούσαν στην αγορά το Φθινόπωρο του 2008 ενώ πληροφορήθηκα πως θα ακολουθούσε και μια ευρεία διαφημιστική καμπάνια σε όλη την Ευρώπη.

Αυτή η πρωτοβουλία ήταν στη σωστή κατεύθυνση και αν προχωρούσε έτσι όπως ξεκίνησε, μπορεί να άνοιγε ένα πολύ σημαντικό δρόμο για να κερδίσουν τα κρητικά προϊόντα τη θέση που τους αξίζει στην διεθνή αγορά.

Δυστυχώς από όσα έμαθα πάλι, η πρωτοβουλία αυτή έχει μείνει ουσιαστικά στάσιμη, γιατί δεν έχει προχωρήσει η οργάνωση και δεν διατέθηκαν χρήματα. Αυτό είναι ότι χειρότερο. Σημαίνει ότι στην Ελλάδα δεν έχουν κατανοήσει ακόμα επαρκώς τη σημασία των προσπαθειών αυτών.

Επιτρέψτε μου όμως να αναφερθώ σε δύο παραμέτρους που αφορούν τις εξελίξεις στον αγροτικό τομέα και σχετίζονται με το έργο μου ως ευρωβουλευτή, με στόχο να σας μεταφέρω την εικόνα του ανταγωνισμού που επικρατεί σήμερα στην αγορά και αποτελεί κρίσιμο παράγοντα, για τον τρόπο που πρέπει να λειτουργήσει η Κρήτη, θέλοντας να προωθήσει τα προϊόντα της.

Τα πρώτα δύο χρόνια της θητείας μου συμμετείχα στην Επιτροπή Διεθνούς Εμπορίου και είχα τη δυνατότητα να συμμετέχω σε διεθνείς συναντήσεις του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου.

Η ελεύθερη παγκοσμίως διακίνηση των αγροτικών προϊόντων από τρίτες χώρες, δρομολογείται ήδη από τον Οργανισμό Παγκόσμιου Εμπορίου, με τους Αμερικανούς και τους Αυστραλούς να διαφωνούν ριζικά στην προάσπιση των ονομάτων προέλευσης των προϊόντων.

Για αυτό ως Ευρωπαίοι δίνουμε ένα μεγάλο αγώνα και προσωπικά είμαι από εκείνους που κάνω κάθε προσπάθεια να αναγνωρίζονται ως ξεχωριστά τα προϊόντα μας. Και βέβαια υπάρχει το θέμα της αντιγραφής των ονομάτων ειδικά στην Κίνα όπου πρόσφατα είχαμε το παράδειγμα εταιρείας που αποφάσισε να τυποποιήσει ελαιόλαδο με το όνομα “SITIA”, προσπαθώντας να εκμεταλλευτεί την αξία που έχει το βραβευμένο ελαιόλαδο της Σητείας.

Προσωπικά έδωσα μάχη πριν τρία χρόνια στα πλαίσια των εργασιών του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου στο Χονγκ Κονγκ και είχα δηλώσει τότε ότι «για εμάς του Ευρωπαίους είναι αποφασιστικής σημασίας η προστασία της αναγραφής του τόπου παραγωγής πάνω στα προϊόντα μας. Είναι σχεδόν σε όλες τις περιπτώσεις συνδεδεμένα με παραδοσιακούς τρόπους παρασκευής, οι οποίοι αντιγράφονται σταθερά από του Αμερικάνους και τους Αυστραλούς και συνδέονται επιτηδευμένα με ευρωπαϊκούς τρόπους παραγωγής. Αυτό θα πρέπει να θεωρηθεί πειρατεία, όπως η κλοπή των πνευματικών δικαιωμάτων. Πρώτα πρέπει εμείς οι Ευρωπαίοι να προστατευθούμε».

Για αυτό και θεωρώ ότι η προσπάθεια που ξεκίνησε από τους Κρητικούς παραγωγούς είναι προς τη σωστή κατεύθυνση και πρέπει να βοηθηθεί, γιατί θα πρέπει η προστασία και η προβολή των προϊόντων μας να είναι πλέον μόνιμος και σταθερός στόχος.

Στο δεύτερο μέρος της θητείας μου επέλεξα από την επιτροπή Διεθνούς Εμπορίου να πάω στην Επιτροπή Γεωργίας γιατί την θεωρώ πολύ σημαντική και για τα θέματα που θέλω να προωθήσω για την Κρήτη. Νομίζω πως η Γεωργία είναι τώρα στο επίκεντρο και η αγορά των

γεωργικών προϊόντων θα έχει μεγάλες αλλαγές τα επόμενα χρόνια. Γνωρίζω τα θέματα της Γεωργίας γιατί οι πρώτες μου σπουδές ήταν στη Γεωπονία και έχω δουλέψει σε αγροκτήματα και όχι μόνο στη Γερμανία. Και επίσης ήθελα να είμαι στη διάθεση των Κρητικών εφόσον υπάρχει ανάγκη για να προωθήσουμε θέματα που αφορούν τη Γεωργία στην Κρήτη.

Όπως ξέρουμε τα οικονομικά δεδομένα που δρομολογούνται παγκόσμια, σηματοδοτούν το τέλος της περιόδου του προστατευτισμού των αγροτών και των επιδοτήσεων και την είσοδο σε μια επιχειρηματική γεωργία όπου ο διεθνής ανταγωνισμός θα είναι εντονότερος.

Η κατάργηση των επιδοτήσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης από το 2013 και η ζώνη ελεύθερου εμπορίου (Ευρωμεσογειακή συνεργασία) από το 2010, είναι πολύ κοντά. Πρέπει λοιπόν η κρητική γεωργία να είναι προετοιμασμένη και έτοιμη να ανταγωνιστεί, στηριζόμενη κυρίως όχι στις φτηνές τιμές που θα προσφέρει, αφού είναι δύσκολο να ανταγωνιστεί τις τρίτες χώρες, αλλά στην **ποιότητα και τη σταθερή επάρκεια των προϊόντων στην αγορά**.

Υπάρχει μια μεγάλη στροφή στην ποιότητα όλων των Ευρωπαίων, οι οποίοι δεν αναζητούν πλέον να βρουν ένα προϊόν όπως η ντομάτα ή το λάδι, αφού υπάρχει σε μεγάλες ποσότητες στις ευρωπαϊκές αγορές. Αναζητούν να βρουν το υγιεινό και καλύτερο προϊόν, για να προστατεύσουν την υγεία τους και να ζήσουν περισσότερα και καλύτερα χρόνια.

Αυτή είναι η κρίσιμη παράμετρος που πρέπει να έχουμε όλοι στο μυαλό μας, θέλοντας να προωθήσουμε τα κρητικά προϊόντα.

Σας λέω δε ότι η κρητική διατροφή είναι το καλύτερο διαβατήριο, διότι είναι πολύ γνωστή σε όλη την Ευρώπη και οι ευρωπαίοι γνωρίζουν τις ευεργετικές ιδιότητες που έχει για την υγεία.

Τι καλύτερο λοιπόν από το να έχουν στη διάθεση τους, πιστοποιημένης ποιότητας κρητικά προϊόντα για να μπορούν να απολαύσουν αυτή την υγιεινή διατροφή όλο το χρόνο στο σπίτι τους ή σε εστιατόρια στη χώρα τους;

Σε αυτό το τελευταίο θέλω να σταθώ, υπενθυμίζοντας μία πρόταση, για τη διάθεση των κρητικών προϊόντων.

Ως Πρόεδρος του Γερμανοελληνικού Επιχειρηματικού Συνδέσμου υπέγραψα μετά από πολλές συναντήσεις και προσπάθειες μια πολύ σημαντική συμφωνία για την προώθηση και την ανάδειξη της κρητικής διατροφής και γενικότερα της ελληνικής κουζίνας στη Γερμανία.

Υπέγραψα λοιπόν μια σύμβαση συνεργασίας με τον Οργανισμό Γερμανικών Ξενοδοχειακών και Γαστρονομικών Επιχειρήσεων (DEHOGA) της Βόρειας Ρηνανίας Βεστφαλίας.

Ο DEHOGA είναι η οργάνωση που εκπροσωπεί 20.000 εγγεγραμμένους ξενοδόχους και γαστρονόμους στην Ρηνανία και την Βεστφαλία εκ των οποίων περίπου 500 είναι ελληνικής καταγωγής.

Όλες αυτές θα υποστηριχθούν για να ξεπεράσουν το παλιό πρότυπο «τζατζίκι – σουβλάκι – μουσακάς» που έκανε γνωστή την ελληνική κουζίνα στο παρελθόν. Η εμμονή σε αυτή την κουζίνα έχει υποβαθμίσει σημαντικά τα ελληνικά εστιατόρια της Γερμανίας στη συνείδηση των πολιτών.

Πρέπει λοιπόν να αναδειχθεί η ποιότητα της κρητικής και της ελληνικής διατροφής και τα προϊόντα που σχετίζονται με αυτήν όπως το ελαιόλαδο, τα κηπευτικά, τα χόρτα, το ελληνικό κρασί που είναι σχεδόν άγνωστο κ.α.

Παράλληλα με τη συμφωνία αυτή μας δίνεται η μεγάλη ευκαιρία να αξιοποιήσουμε την ποιότητα αυτή και στα χιλιάδες Γερμανικά ξενοδοχεία και εστιατόρια. Απαραίτητη προϋπόθεση, όπως είπα όταν υπογράψαμε τη σύμβαση, **είναι η καθιέρωση των προϊόντων και του**

συνόλου των ελληνικών γαστρονομικών πολιτιστικών αγαθών ως προϊόντα ποιότητας μέσω της χρησιμοποίησης ενός αναγνωρισμένου πιστοποιητικού ποιότητας.

Για το σκοπό αυτό ο Γερμανοελληνικός Επιχειρηματικός Σύνδεσμος (DHW) ανέπτυξε πρωτοβουλία για το δικαίωμα να φέρει και να χρησιμοποιεί κάθε επαγγελματίας έναν ειδικό σήμα (π.χ. «Ελληνική-Μεσογειακή κουζίνα», «Κουζίνα κατά τις βασικές αρχές της Κρητικής Διατροφής»).

Σύμφωνα με το πρωτόκολλο συνεργασίας Ο DHW και ο DEHOGA θα υποστηρίζουν τα αναπτυχθέντα πιστοποιητικά ποιότητας μέσω του τύπου και των δημοσίων σχέσεων.

Ο DHW θα δημιουργεί την επαφή με ανάλογους οργανισμούς στην Ελλάδα, θα εγγυάται την αξιοποίηση της υπάρχουσας τεχνογνωσίας με την ανταλλαγή εξειδικευμένου προσωπικού, παρακολούθησης εξειδικευμένων σεμιναρίων και στις δύο χώρες, πρακτικής εξάσκησης κλπ. και θα ενημερώνει τα μέλη του με τις δυνατότητες ένταξής τους σε αναπτυξιακά προγράμματα στην Ελλάδα.

Επίσης οι δύο φορείς θα διοργανώνουν από κοινού εκδηλώσεις για τους Έλληνες Γαστρονόμους και θα συνεργάζονται στενά με το Κέντρο Επιμόρφωσης Γαστρονομίας της Γερμανίας για την εξειδικευμένη κατάρτιση των ιδιοκτητών επιχειρήσεων.

Για να σας δείξω το μέγεθος της προσπάθειας και τι μπορεί να σημαίνει οικονομικά η επιτυχία της, σας αναφέρω ορισμένα χαρακτηριστικά στοιχεία.

Ο τομέας της γαστρονομίας και του ξενοδοχείου στην Βόρεια Ρηνανία-Βεστφαλία απασχολεί περίπου 180.000 άτομα και 12.300

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο

60, Rue Wiertz – ASP 10 G 116, B - 1047 Bruxelles, jchatzimakakis@europarl.eu.int

Τηλέφωνο: +32 2 28 -45 149, Φαξ: +32 2 28 -49 149

μαθητευόμενους σε 44.000 μονάδες με ετήσιο τζίρο γύρω στα 11 δισεκατομμύρια Ευρώ.

Σύμφωνα με στατιστικά στοιχεία, στην Βόρεια Ρηνανία-Βεστφαλία υπάρχουν πάνω από **2.000 ξενοδοχεία και εστιατόρια σε ελληνικά χέρια**. Συνολικά οι ελληνικές επιχειρήσεις εστίασης στη Γερμανία μετρούνται σε δεκάδες χιλιάδες.

Καταλαβαίνεται νομίζω ότι τα προϊόντα Κρήτης δεν επαρκούν για να καλύψουν τις ανάγκες που υπάρχουν σε όλη τη Γερμανία εφόσον γίνει μια επιτυχημένη προώθησή τους.

Νομίζω – και αυτό θέλω να προτείνω – ότι μπορούμε να είμαστε σε μια στενή συνεργασία, εφόσον εξελιχθεί θετικά η πρωτοβουλία που έχουμε αναλάβει, για να προωθηθούν τα ποιοτικά προϊόντα της Κρήτης μέσα από συνεργασίες που μπορούν να αναπτυχθούν με τις ελληνικές και τις γερμανικές επιχειρήσεις της Γερμανίας, με τη βοήθεια του Γερμανοελληνικού Επιχειρηματικού Συνδέσμου.

Όλα αυτά υποστηρίζουν την κρητική δίαιτα που σχετίζεται άμεσα με ένα άλλο αγαθό που είναι ο τουρισμός υγείας. Η κρητική δίαιτα βρίσκεται στην κορυφή της υγιεινής διατροφής και θεωρείται παράδειγμα ενός ενεργού, ευχάριστου και πολιτισμικού τρόπου ζωής. Μελέτες έχουν δείξει ότι μια τέτοια διατροφή προλαμβάνει ασθένειες και αυξάνει τις επιδόσεις του ανθρώπου. Ως εκ τούτου δεν προκαλεί έκπληξη το γεγονός ότι οι άνθρωποι στην Κρήτη φτάνουν σε μεγάλες ηλικίες, πράγμα που επιβεβαιώνεται με μια βόλτα στα κρητικά νεκροταφεία.

Στην εποχή της σύγχρονης, ταχύρυθμης κοινωνίας, φαίνεται ότι ο υγιεινός τρόπος ζωής στην Ευρώπη αποκτά ολοένα και λιγότερους υποστηρικτές. Τα τελευταία χρόνια η ισορροπημένη και υγιεινή διατροφή δεν αποτελεί συνειδητό βίωμα των Ευρωπαίων. Έτσι,

ασθένειες όπως ο διαβήτης, ο καρκίνος ή οι καρδιαγγειακές νόσοι δεν αποτελούν πλέον σπάνιες επιπτώσεις από την υπερβολική κατανάλωση τροφίμων και τη μονόπλευρη διατροφή των Ευρωπαίων. Ενώ οι μεσογειακές χώρες της Ευρώπης τηρούν ακόμη σε μεγάλο βαθμό τους κανόνες της υγιεινής διατροφής, παρατηρείται ότι στην υπόλοιπη Ευρώπη αυξάνονται οι κακές διατροφικές συνήθειες, ιδιαίτερα όσο αφορά τους έφηβους και τα παιδιά.

Η διασφάλιση της υγείας στην Ευρώπη είναι ευθύνη της ΕΕ, η οποία πρέπει να προλάβει και να καταπολεμήσει αυτήν την αρνητική εξέλιξη. Χαιρετίζουμε την πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, να προσφέρει την πλεονάζουσα παραγωγή φρούτων και λαχανικών δωρεάν σε εκπαιδευτικά ιδρύματα και κέντρα αναψυχής για παιδιά. Η στρατηγική για την υγιεινή διατροφή, ωστόσο, απαιτεί περαιτέρω βήματα για να έχει διαρκή αποτελέσματα. Φρούτα και λαχανικά από μόνα τους δεν αρκούν για μια υγιεινή διατροφή.

Η αποδεδειγμένη έννοια της κρητικής διατροφής πρέπει να προωθηθεί ως σύνολο ενός υγιεινού τρόπου ζωής στους Ευρωπαίους. Η υφιστάμενη εσφαλμένη εντύπωση ότι το κρητικό φαγητό απολαμβάνεται μόνο στις διακοπές πρέπει να διορθωθεί. Οποιοσδήποτε μπορεί να απολαύσει τα εύγευστα τρόφιμα της μεσογειακής δίαιτας στο σπίτι του. Όπως μας δίδαξαν οι αρχαίοι Κρήτες το μυστικό της υγιεινής διατροφής βρίσκεται στην επιλογή των σωστών τροφίμων και την αλληλεπίδραση των συστατικών.

Το γνωστό μυστικό της κρητικής δίαιτας πρέπει λοιπόν να συνοδεύεται από μέτρα που πρέπει να κοινοποιούνται καλύτερα από την ΕΕ. Στο πλαίσιο αυτό, πρέπει ακόμη να δοθεί μεγαλύτερη προσοχή και στο ελαιόλαδο ως κύρια πηγή λιπαρών ουσιών της καθημερινής μας διατροφής. Για το λόγο αυτό είναι σημαντικό να βελτιωθεί η υπάρχουσα

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο

60, Rue Wiertz – ASP 10 G 116, B - 1047 Bruxelles, jchatzimakakis@europarl.eu.int

Τηλέφωνο: +32 2 28 -45 149, Φαξ: +32 2 28 -49 149

κατάσταση πληροφοριών και ακόμη περισσότερο να ενισχυθεί η υπάρχουσα προσφορά πληροφοριών. Η υποψηφιότητα της μεσογειακής δίαιτας στην UNESCO ως παγκόσμια κληρονομιά προσφέρει μια πλεονεκτική δυνατότητα για αναγνώριση και προστασία της ευρωπαϊκής πολιτιστικής κληρονομιάς τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε διεθνές επίπεδο. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρέπει να στηρίζει με ειδικές μεθόδους αυτό το σημαντικό ζήτημα.

Αλλά μπορούμε και όλοι μας να βοηθήσουμε. Στόχος μας πρέπει να είναι να κερδίσουμε την εμπιστοσύνη των καταναλωτών για να μπορούν να επιλέγουν τα εστιατόρια με ελληνική και κρητική κουζίνα έχοντας τη βεβαιότητα για την ποιοτική επιλογή που κάνουν αλλά και να επιλέγουν άφοβα από το μανάβη ή το super market τα προϊόντα που θα πάρουν για το σπίτι τους.

Αν θέλουμε να προχωρήσουμε μπροστά με προοπτική επιτυχίας για τα κρητικά προϊόντα και την κρητική δίαιτα, θα πρέπει να υπάρχουν αυστηρές προδιαγραφές που θα εγγυώνται το νέο ποιοτικό άλμα που θα κάνουμε και αυτό ισχύει από την πρώτη ύλη που χρησιμοποιείται, δηλαδή τα κηπευτικά, το λάδι και τα άλλα προϊόντα που παράγει η Κρήτη μέχρι εκείνα που θα απολαύσει στο πιάτο του κάθε ευρωπαίος.

Πρόσφατα, σε μια συζήτηση στην ολομέλεια της Ευρωβουλής κίνησα την προσοχή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σε αυτό το θέμα. Η Ευρώπη έχει κάθε λόγο να είναι ιδιαίτερα υπερήφανη για την πολυμορφία της αλλά και για την κρητική ή μεσογειακή διατροφή, όπως συνηθίζουν πολλοί να λένε. Η ΕΕ πρέπει να προστατεύσει και να προωθήσει την κρητική δίαιτα εκτός αλλά και εντός των συνόρων της. **Θα αποτελέσει κύριο στοιχείο μιας μακράς ευρωπαϊκής στρατηγικής για την**

ανάπτυξη και, συνεπώς, για την υποστήριξη του στόχου της να καταστεί η Ευρώπη η πιο υγιεινή περιφέρεια στον κόσμο.

Σας ευχαριστώ που με ακούσατε και είμαι στη διάθεσή σας να δεχθώ ερωτήσεις και να συζητήσουμε για το θέμα.